

доступом: дис. ...докт. філос.: 081 «Право»; Львівський державний університет внутрішніх справ. Львів, 2020. 240 с.

7. Мандзюк О.А. Адміністративно-правове регулювання аналітичної діяльності в Україні: автореф. дис. ...докт. юрид. наук: 12.00.07; Державний вищий навчальний заклад «Ужгородський національний університет». Ужгород, 2020. 38 с.

8. Царук А.В. Адміністративно-правове забезпечення інформаційно-аналітичної діяльності Державної прикордонної служби України в контексті євроінтеграції: дис. ...докт. філос.: 081 «Право»; Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького. Хмельницький, 2021. 266 с.

9. Сугоняко Н.В. Інформаційна діяльність суду в Україні: дис. ...докт. філос.: 081 «Право»; Сумський державний університет. Суми, 2021. 232 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-501-6-132>

ПОТЕНЦІАЛ РЕЦЕПЦІ НАЙКРАЩИХ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ЗАКОНОТВОРЧИХ ПРАКТИК ЗА ДЛЯ ЕФЕКТИВНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ ДО ПРАВОВОГО ПРОСТОРУ ЄС

Лученко Владислав Дмитрович
*аспірант юридичного факультету,
Ужгородський національний університет
м. Ужгород, Україна*

Корупція стала чи не одним з найсуттєвіших факторів, що призводять до вияву екстенсивних тенденцій у діяльності адміністративного апарату сучасних європейських держав. Потреба викорінення даного соціально-правового явища зумовила необхідність розробки механізмів правого регулювання та спеціальної антикорупційної політики, які були б спрямовані на попередження і протидію його негативному впливу. У процесі формування згаданих гарантій мали значення, як заходи, що вживалися на національному рівні, так і загальноєвропейська практика розробки і впровадження антикорупційної політики. Зважаючи на вищезазначене, та беручи до уваги вибір євроінтеграційного вектору розвитку обраного Україною, очевидно є роль використання позитивних надбань правотворчості західних демократій.

В контексті формування ефективного взаємозв'язку державної та наднаціональної політики у сфері протидії корупції, варто згадати концепцію «*acquis communautaire*» (далі – *acquis*), як основоформуєчий фактор інтеграції до європейської правової спільноти і одну з цілей існування Європейського Союзу. Правового закріплення дана концепція набула у Маастрихському Договорі про Європейський Союз [1], а у вітчизняній нормативно-правовій базі, відображена у Загальнодержавній програмі адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу [2] прийнятій у 2004 році. Сутність *acquis* полягає у формуванні гомогенного правового простору в межах європейської спільноти за допомогою уніфікації законодавства, підходів до формування державної політики, прийняття управлінських рішень, котрі базуються на фундаментальних правових принципах та утвердження ідей і цілей існування Європейського Співтовариства серед його країн-учасниць та претендентів на членство у ньому. При цьому, дотримання «букви» закону ЄС в межах даної концепції втілюється у створенні дієвої системи нормотворчості, а контроль за дотриманням «духу» належить до повноважень юстиції. Досвід впровадження концепції *acquis* країнами-учасницями ЄС є невід'ємною складовою даного правового явища, що відображає її практичний аспект.

В свою чергу, основою приведення національного антикорупційного законодавства у відповідність до міжнародних стандартів стала ратифікація міжнародних документів серед яких Конвенція ООН Проти корупції [3] і визнання боротьби з корупцією пріоритетним напрямком державної політики та співпраці у домовленостях спрямованих на набуття членства України в ЄС, серед яких положення статтей 3, 14 та 22 Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони [4].

Позитивні результати адаптації вітчизняного правового регулювання питань протидії корупції до *acquis* ЄС, ми можемо спостерігати у розвитку профільної нормотворчості, який відбувається за двома напрямками: 1) доповнення антикорупційними нормами нормативно-правових актів які регулюють правовідносини в межах яких можуть виникати корупційні ризики; 2) створення спеціальних антикорупційних нормативно-правових актів. При цьому найважливішим здобутком в рамках реалізації другого напрямку стало створення Закону України «Про запобігання корупції» [5], в основу якого лягли положення міжнародних нормативно-правових актів. Серед здобутків також слід відзначити створення спеціальних інституцій, які здійснюють слідчу та контрольно-превентивну діяльність щодо корупційних правопорушень. До вищезазначених органів належать:

Національне антикорупційне бюро України; Національне агентство з питань запобігання корупції; Спеціалізована антикорупційна прокуратура; Агентство розшуку та менеджменту активів.

Сталий розвиток, трансформація правового регулювання та успішна інтеграція до європейської спільноти були б неможливими без запозичення досвіду європейських країн яким вдалося втілити ідеї *acquis communautaire* у власній антикорупційній політиці. Компаративний аналіз законодавства провідних демократій дозволить зробити висновки, щодо потенційних напрямів вдосконалення національного законотворчого процесу.

Як перший приклад розглянемо досвід Німеччини. Основною метою німецького антикорупційного законодавства є створення дієвої системи гарантій притягнення до відповідальності за корупційні правопорушення, завдяки яким досягалася б реальна мета покарання – попередження подальших епізодів корупційних правопорушень. До особливостей превентивних антикорупційних заходів закріплених у законодавстві Німеччини слід віднести обов'язок декларування державними службовцями вищого щабля у рівній мірі, як власних доходів так і витрат, що дозволяє формувати комплексне уявлення про їх фінансові операції. А також слід відмітити існування розвиненої структури неурядових організацій чия діяльність спрямована на протидію корупції, серед яких громадські організації «Боротьба з хабарями» та «Transparency international», яка діє також і на території України [6]. Боротьба з корупцією у Німеччині віднесена до компетенції Федерального відомства з кримінальних справ (Bundeskriminalamt), яке, у форматі щорічних звітів [7], веде моніторинг кількості звернень, інкримінації, винесення обвинувальних вироків та притягнення до відповідальності за корупційні правопорушення. Ведення статистики кількості правопорушень дозволяє формувати ефективні превентивні заходи.

Загалом політика Німеччини та України в питаннях протидії корупції досить подібна. Обидві держави приділяють увагу ролі належного правового регулювання та контролю у протидії корупції, сприяють функціонуванню громадських ініціатив, а також обидві країни імплементували основні міжнародні антикорупційні нормативно-правові акти та є учасницями міжнародної організації ГРЕКО.

В рамках даної роботи ми також розглянемо досвід Франції, як однієї з країн, яка стоїть у витоків ідеї демократії та європейського права. В аспекті правового регулювання протидії корупції показовим є створення гарантій які охоплюють не лише діяльність публічної адміністрації, а й спрямовані на контроль правомірної діяльності

політичних партій, зокрема на здійснення нагляду за джерелами фінансування передвиборних компаній. Також варто звернути увагу, що стосовно корупційних правопорушень у французькому законодавстві превалює інститут адміністративної відповідальності, а не кримінальної, як у переважній більшості європейських країн. А також зазначимо, що основним фактором корупційних ризиків, у розумінні правової доктрини Франції, є конфлікт інтересів, який формують протиріччя особистого фінансового інтересу та посадових функцій державного службовця.

Цікавим також є досвід Фінляндії та Норвегії, оскільки суспільство зазначених країн вирізняється високим рівнем правосвідомості, що обумовлює низький рівень показників статистики корупційних правопорушень. Так у Норвегії до сфери відання антикорупційних органів (спеціалізованої поліції та прокуратури) належить розслідування лише найбільш тяжких корупційних правопорушень, у той час як малозначними випадками хабарництва займається національна поліція. Це дозволяє рівномірно розподілити навантаження у системі боротьби зі злочинністю та збільшити ефективність розслідувань.

Що стосується Фінляндії, то у її нормативній базі відсутнє профільне антикорупційне законодавство, натомість норми спрямовані на протидію корупції входять до обсягу нормативно-правових актів якими врегульовано інші правовідносини. Також у даній країні відсутні й спеціалізовані антикорупційні органи, їх функцію виконують Канцлер Юстиції й Парламентський Омбудсмен [8, с. 358-359]. Однак це жодним чином не є виявом слабо розвиненої антикорупційної політики, навпаки за існуючого рівня правосвідомості населення та механізмів контролю такий підхід дозволяє економити адміністративний ресурс та уникати переобтяження у нормотворчій діяльності створенням норм, які не матимуть суттєвого впливу на систему існуючих антикорупційних гарантій.

Підбиваючи підсумок слід зазначити, що корупція стала загальноєвропейським викликом, від успіхів протистояння якому безпосередньо залежить ефективність державного управління. В цьому контексті адаптація законодавства до *acquis communautaire* є необхідною умовою сталого розвитку та успішної інтеграції України до Європейського Співтовариства. Ідеї духу європейського права утвердилися в національному правовому просторі завдяки ратифікації міжнародних актів, прийняттю ЗУ «Про запобігання корупції» та створенню інституцій діяльність яких спрямована на протидію корупції. Однак, запорукою успіху стратегічного розвитку національного законодавства та інтеграції успішних антикорупційних

практик, що відповідають концепції *acquis* у вітчизняну політику є рецепція зарубіжного досвіду.

Зокрема потенційними напрямками для України є досвід Німеччини щодо сприяння діяльності громадських організацій у боротьбі з корупцією. А також, увага до ролі адміністративної юстиції у державній антикорупційній політиці, на прикладі Франції. І як один з найважливіших способів протидії корупційним ризикам – увага до рівня правосвідомості та обізнаності населення щодо корупційних ризиків, які є пріоритетом у правовому просторі скандинавських країн. Таким чином на основі компаративного аналізу ми доходимо висновку, що правозастосовний досвід країн ЄС є важливою складовою втілення *acquis communautaire* у національному законодавстві.

Література:

1. Treaty on European Union of 7 February 1992. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:11992M/TXT&qid=1689584397421>;
2. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: Закон України від 18.03.2004 № 1629-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1629-15#Text>
3. Міжнародний документ Організації Об'єднаних Націй «Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції» від 31.10.2003 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16#Text
4. Угоду про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Міжнародний документ від 01.09.2017 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#top
5. Про запобігання корупції : Закон України, від 14.10.2014 р. No 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>
6. Дем'янчук Ю. В. Порівняльний аналіз протидії корупції в країнах Європейського Союзу / Ю. В. Дем'янчук // Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія : Юридичні науки. – 2017. – Т. 28(67), № 2. – С. 21-25.
7. The Police Crime Statistics of Germany (PCS) compiled on the basis of the individual data sets at the “Länder” Criminal Police Offices (LKA) and at the Bundeskriminalamt (BKA, Federal Criminal Police Office) URL: https://www.bka.de/EN/CurrentInformation/Statistics/PoliceCrimeStatistics/policecrimestatistics_node.html
8. Буряк К. Особливості антикорупційного законодавства в країнах Європейського Союзу. Підприємництво, господарство і право.2020. № 2. С. 356–360. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/2/61.pdf>